

Fornyset behandling af central udmelding

Borgere med udviklingshæmning
og dom med behov for
anbringelse i sikret afdeling

november 2023

Publikationen er udgivet af

Social- og Boligstyrelsen
Edisonsvej 1
5000 Odense C
Tlf.: 72 42 37 00
E-mail: info@sbst.dk
www.sbst.dk

Indhold udarbejdet af
Social- og Boligstyrelsen.
Udgivet november 2023

Download eller se rapporten på
www.sbst.dk.

Der kan frit citeres fra rapporten med angivelse
af kilde.

Digital ISBN: 978-87-94445-17-7

Indhold

Indhold.....	1
Fornyset behandling.....	2
Baggrund.....	3
Afrapportering.....	4
Social- og Boligstyrelsens vurdering.....	7
Vikarforbrug.....	8
Sammensætning af faglært og ufaglært personale.....	9
Den kriminalpræventive rehabiliterende indsats.....	10
Samlet vurdering.....	12

Fornyset behandling

Social- og Boligstyrelsen anmoder hermed landets kommunalbestyrelser om at foretage en fornyet behandling af deres tilrettelæggelse og organisering af indsatsen til borgere med udviklingshæmning og dom med behov for anbringelse i sikret afdeling, jf. lov om social service § 13 b, stk. 3¹.

Det er Social- og Boligstyrelsens vurdering, at det stigende antal borgere og deraf afledte pres på de fysiske og faglige rammer på Kofoedsminde fortsat udgør en udfordring for tilbuddets forudsætninger for at kunne imødekomme målgruppens behov for en højt specialiseret indsats og for at kunne imødekomme behovet på landsplan.

Kofoedsminde er det eneste tilbud i landet, som har pligt til at modtage borgere med udviklingshæmning, der i henhold til straffelovens § 16, stk. 2, er erklæret uegnet til straf og er dømt til ophold i en sikret afdeling efter straffelovens §§ 68 og 68 a.

Social- og Boligstyrelsen vurderer, at det er uhensigtsmæssigt med kun et tilbud, fordi det skaber så stor en volumen hos én leverandør, at det bl.a. forværrer de i forvejen vanskelige rekrutteringsvilkår. Dette skal også ses i sammenhæng med, at borgere, der får en foranstaltningsdom, ofte har en kombination af en forsinket eller varigt nedsat psykisk funktionsevne sammenholdt med andre komplekse problemstillinger, såsom psykiske lidelser og misbrug. At kunne imødekomme målgruppens behov for en højt specialiseret indsats stiller således særlige krav både til medarbejdernes kompetencer, herunder uddannelse og erfaring, normeringen på tilbuddet samt medarbejdernes kendskab til den enkelte borgers funktionsniveau.

Socialtilsyn Øst opretholder fortsat godkendelsen af, at Kofoedsminde har den fornødne kvalitet. Social- og Boligstyrelsen har til opgave at sikre, at der eksisterer det fornødne udbud af højt specialiserede indsatser og tilbud til borgere på det mest specialiserede social- og specialundervisningsområde.

Det er på den baggrund Social- og Boligstyrelsens vurdering, at der er behov for at sikre forsyningen og den faglige bæredygtighed af højt specialiserede indsatser til målgruppen gennem etablering af yderligere et sikret tilbud/afdeling. Det er desuden Styrelsens vurdering, at den geografiske placering af et sådant tilbud/afdeling bør være i Vestdanmark, bl.a. for at sikre et nærhedsprincip, som i højere grad kan understøtte de vstdanske borgeres mulighed for at bevare kontakten til deres netværk. Placering i Vestdanmark vil desuden kunne imødekomme det forhold, at kommunerne selv oplever, at Kofoedsminde har en dårlig geografisk placering for de vstdanske kommuner, både ift. gennemførelse af handleplansmøder o.l. samt udslusning af borgere til andre tilbud².

Social- og Boligstyrelsen anmoder på den baggrund om, at kommunalbestyrelserne i den fornyede behandling præsenterer en koordineret løsning for etablering af et tilbud/afdeling i Vestdanmark med mulighed for at modtage borgere med udviklingshæmning og dom med behov for anbringelse i sikret afdeling.

Det vil være op til kommunalbestyrelserne at koordinere og konkretisere løsningsforslaget, så der sikres bedst mulig sammenhæng til den øvrige tilbudsstruktur på området. Social- og Boligstyrelsen bistår gerne med faglig viden om fx målgruppens indsatsbehov.

¹ § 13 b, stk. 3, i lov om social service beskriver, at Social- og Boligstyrelsen på baggrund af afrapporteringer om kommunalbestyrelsernes tilrettelæggelse og organisering af indsatsen i forhold til centralt udmeldte målgrupper og indsatser, jf. stk. 2, kan anmode kommunalbestyrelserne i en eller flere regioner om at foretage en fornyet behandling af deres tilrettelæggelse og organisering af indsatsen.

² I forbindelse med afrapporteringen på den centrale udmelding afdækkede rammeaftalesekretariaterne en række fælles hovedtendenser og udfordringer.

Baggrund

Den centrale udmelding for borgere med udviklingshæmning og dom med behov for anbringelse i sikret afdeling (2019) blev foretaget, jf. lov om social service § 13 b, stk. 2³, fordi en vurdering af tilbudsstrukturen på området gav anledning til bekymring for, hvorvidt der fandtes det fornødne udbud af højt specialiserede indsatser til målgruppen – herunder om der var den fornødne koordination mellem kommunerne om at udnytte den aktuelle kapacitet, og om tilbuddet på Kofoedsminde fortsat alene var i stand til at imødekomme behovet på landsplan⁴.

Bekymringen beroede bl.a. på en løbende dialog med aktører på området samt oplysninger fra Socialtilsyn Øst om, at Kofoedsminde i en længere periode havde oplevet en stor tilgang i borgere med overbelægning på de sikrede afdelinger og andre udfordringer for tilbuddet til følge, herunder i forhold til rekruttering og kompetenceudvikling samt et højt forbrug af vikarer.

Socialtilsyn Øst har opretholdt godkendelsen af, at Kofoedsminde har den fornødne kvalitet, men har igennem den seneste årrække haft en række bekymringer, som bl.a. er kommet til udtryk ved påbud om at udarbejde en konkret plan for, hvordan det vil sikres, at der i tilbuddet er den fornødne kapacitet til at kunne rumme tilgangen af borgere som følge af modtagepligten. Socialtilsyn Øst har i maj 2021 vurderet, at det udstedte påbud er opfyldt med udarbejdelsen af en konkret plan for sikring af den fornødne kapacitet.

Kommunalbestyrelserne afrapporterede på den centrale udmelding i december 2020.

Afrapporteringerne viste, at borgere fra de vestdanske kommuner i gennemsnit udgjorde ca. 75 pct. af det samlede antal borgere med udviklingshæmning og dom efter domstype 1 på Kofoedsminde i perioden 2017 til 2019. I samme periode udgjorde borgere fra vestdanske kommuner med udviklingshæmning og dom efter domstype 2, der administrativt er overført til sikret afdeling på Kofoedsminde, ca. 45 pct. Afrapporteringerne viste også, at afstanden til Kofoedsminde udgør en udfordring for de vestdanske kommuner i forhold til det personrettede tilsyn, deltagelse i handleplansmøder o.l. samt udslusning af borgere til andre tilbud. Endelig viste afrapporteringerne, at der til trods for en række tiltag fortsat var en uhensigtsmæssig overbelægning på Kofoedsmindes sikrede afdelinger med en række udfordringer til følge i forhold til den faglige indsats, herunder bl.a. problemer med at rekruttere faglærte medarbejdere i så hastigt et tempo, som det havde været nødvendigt for at følge med det stigende behov for sikrede pladser.

I forbindelse med behandlingen af afrapporteringerne indgik Social- og Boligstyrelsen i dialog med kommunerne via de administrative styregrupper på social- og specialundervisningsområdet. Dialogen tog afsæt i de løsningsforslag, som blev afrapporteret, herunder særligt forslaget fra de vestdanske kommuner om at oprette et sikret tilbud/afdeling mere med placering i Vestdanmark.

Styrelsen blev i forbindelse med dialogen forelagt, at forholdene på Kofoedsminde skulle være forbedret, blandt andet som følge af etableringen af et ekstra antal pladser for at imødegå overbelægningen. Social- og Boligstyrelsen anmodede i september 2022 om at få en opdateret status på problemstillingerne adresseret i den centrale udmelding. Den opdaterede status blev modtaget i januar 2023.

³ § 13 b, stk. 2, i lov om social service beskriver, at Social- og Boligstyrelsen for at sikre det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud, som er tilpasset udviklingen i målgruppernes behov, på det mest specialiserede socialområde og på området for den mest specialiserede specialundervisning kan udmelde målgrupper eller særlige indsatser, hvor der er behov for øget koordination eller planlægning på tværs af kommunerne i en eller flere regioner

⁴ For beskrivelse af målgruppen for den centrale udmelding, herunder målgruppens karakteristik og indsatsbehov, henvises til den centrale udmelding for borgere med udviklingshæmning og dom med behov for anbringelse i sikret afdeling (2019).

Arbejdsgruppe om tilbudsstrukturen til domfældte med udviklingshæmning

Social- og Boligstyrelsen er opmærksom på det arbejde, som pågår i arbejdsgruppen nedsat i regi af Social-, Bolig- og Ældreministeriet, og som fokuserer på de strukturelle udfordringer i forhold til tilbud til domfældte med udviklingshæmning. Arbejdsgruppen består af repræsentanter fra Social-, Bolig- og Ældreministeriet, Region Sjælland, som er driftsherre for Kofoedminde, Lolland Kommune, som har modtagepligten i forhold til Kofoedsminde sikrede afdelinger, Kommunernes Landsforening samt Social- og Boligstyrelsen.

Styrelsen har afventet udfaldet af arbejdsgruppens arbejde, som af flere omgange er blevet forsinket. Social-, Bolig- og Ældreministeriet har i sommeren 2023 meddelt, at de faglige forhold på Kofoedsminde, som vurderes at udgøre en udfordring for tilbuddets forudsætninger for at kunne tilbyde en højt specialiseret indsats til målgruppen, ligger uden for arbejdsgruppens kommissorium. Det er Styrelsens vurdering, at en fornyet behandling af den centrale udmelding og arbejdsgruppens arbejde godt kan køre parallelt.

Socialtilsynet

Socialtilsyn Øst har senest i september 2023 vurderet, at Kofoedsminde har den fornødne kvalitet til fortsat at være godkendt, jf. Socialtilsynets kvalitetsmodel. Et tilbud kan godt være godkendt med udgangspunkt i kvalitetsmodellen, uden at tilbuddet nødvendigvis er i stand til at levere en højt specialiseret indsats.

For at et tilbud kan levere en højt specialiseret indsats, skal et tilbud således ikke blot være godkendt af Socialtilsynet, men også leve op til en række særlige parametre, som fastsættes af Social- og Boligstyrelsen i overensstemmelse med Styrelsens opgaver, jf. lov om social service §§ 13 b-c.

Social- og Boligstyrelsen har til opgave at understøtte, at der på landsplan er det fornødne udbud af *højt* specialiserede indsatser og tilbud til borgere på det mest specialiserede social- og specialundervisningsområde. Social- og Boligstyrelsen kan udmelde målgrupper eller særlige indsatser, hvor der er behov for øget koordination eller planlægning på tværs af kommunerne i en eller flere regioner.

Styrelsen vurderer, at Kofoedsminde, grundet presset på de fysiske og faglige rammer, for nuværende ikke har forudsætningerne til at kunne imødekomme målgruppens behov for en højt specialiseret indsats og for at kunne imødekomme behovet på landsplan. Efter Styrelsens vurdering er der derfor behov for at sikre forsyningen og den faglige bæredygtighed af højt specialiserede indsatser til målgruppen gennem etablering af et yderligere sikret tilbud/afdeling, ideelt set med placering i Vestdanmark.

Afrapportering

Social- og Boligstyrelsen anmoder om, at kommunalbestyrelserne i den fornyede behandling præsenterer en koordineret løsning for etablering af et tilbud/afdeling i Vestdanmark med mulighed for at modtage borgere med udviklingshæmning og dom med behov for anbringelse i sikret afdeling. Social- og Boligstyrelsen anmoder dermed om, at kommunalbestyrelserne på tværs af de fem regioner præsenterer én samlet afrapportering på den fornyede behandling, som er koordineret nationalt.

Det vil være op til kommunalbestyrelserne at konkretisere løsningsforslaget, så der sikres bedst mulig sammenhæng til den øvrige tilbudsstruktur på området. Social- og Boligstyrelsen bistår gerne med faglig viden om fx målgruppens indsatsbehov.

Social- og Boligstyrelsen anmoder om, at den fornyede behandling forholder sig til følgende:

- Geografisk placering
- Dimensionering og fordeling af borgere
- Faglige forhold
- Tidsperspektiv.

Social- og Boligstyrelsen anmoder desuden om, at den fornyede behandling i udgangspunktet er Styrelsen i hænde senest den 1. juni 2024.

Social- og Boligstyrelsen vil gå i dialog med rammeaftalesekretariatene om håndtering af fristen og processer, der ligger forud for denne frist.

Geografisk placering

Af afrapporteringen på den fornyede behandling skal fremgå et forslag til, hvor tilbuddet skal placeres geografisk.

Social- og Boligstyrelsen vurderer, at tilbuddet med fordel kan placeres i Vestdanmark, men anerkender, at der er behov for afklaring af, hvilket regionsråd/kommunalbestyrelse der kan påtage sig driftsansvaret og modtagepligten, jf. de krav, der aktuelt gælder for Kofoedsminde⁵.

Såfremt driftsansvaret placeres på kommunalt niveau, kan det overvejes, om driftsansvaret med fordel kan deles mellem flere kommunalbestyrelser.

Dimensionering og fordeling af borgere

Der skal endvidere fremgå et forslag til, hvor mange pladser det nye tilbud/afdeling forventes oprettet med, og hvordan borgerne skal fordeles imellem Kofoedsminde og det nye tilbud/afdeling. Social- og Boligstyrelsen anmoder om, at det tydeligt fremgår, hvilke faglige overvejelser der ligger til grund herfor.

Social- og Boligstyrelsen vurderer, at tilbuddet/afdelingen skal have en vis størrelse, dels henset til, at hovedparten af borgere på Kofoedsminde kommer fra Vestdanmark, dels henset til, hvis det skal kunne lade sig gøre at have/udvikle målrettet pædagogik ift. målgruppen og et grundigt kendskab til regler ift. domstyper, udgangsbekendtgørelsen, sikkerhed osv.

Faglige forhold

Af den fornyede behandling skal der også fremgå en beskrivelse af, hvordan og inden for hvilken tidshorisont man forventer at arbejde hen imod, at det tilbud/afdeling, der etableres, kan opnå en tilstrækkelig specialisering, der kan imødekomme borgernes behov for en højt specialiseret indsats. Dette bør også indbefatte et forslag til, hvordan der kan etableres et samarbejde imellem de to sikrede tilbud og andre højt specialiserede tilbud med viden om målgruppen. Dette med henblik på at få skabt et fagligt og solidt vidensmiljø omkring den specifikke målgruppe.

I en vurdering af, om en leverandør har forudsætningerne for at udvikle og opretholde den fornødne høje specialisering, der er behov for, fokuserer Social- og Boligstyrelsen på en række overordnede parametre, som tilsammen skal sikre, at tilbuddet har en tilstrækkelig volumen i indsatsen til at opbygge det rette niveau af erfaring og kompetencer, samt at tilbuddet i relevant omfang samarbejder med andre aktører og holder sin faglige praksis opdateret med bedste aktuelle viden på området.

- 1) Aktiv praksis: Det er en grundlæggende præmis for at udvikle specialisering hos den enkelte leverandør, at "øvelse gør mester". Det er derfor en forudsætning for varetagelse af indsatser, der kræver høj specialisering, at leverandørerne har – eller inden for en fastsat tidshorisont kan forventes at opnå – en aktiv praksis, hvorigennem de opbygger erfaring og faglig ekspertise på det pågældende område.

⁵ § 22, stk. 4, i bekendtgørelse om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne samt om særlige sikkerhedsforanstaltninger for voksne og modtagepligt i boformer efter lov om social service (BEK nr. 1239 af 22/11/2019) beskriver, at kommunalbestyrelsen for Lolland Kommune har pligt til at etablere en særligt sikret afdeling på Kofoedsminde og til i dette tilbud at modtage personer, som i henhold til dom eller retskendelse skal optages i et særligt botilbud.

Lolland kommune og Region Sjælland har indgået en samarbejdsaftale, hvor Region Sjælland er leverandør af pladserne på Kofoedsminde. Lolland kommune har således forsyningsansvaret, mens Region Sjælland er leverandør (driftsherre).

For et tilbud, der skal varetage en sikret afdeling til personer med udviklingshæmning og dom, vil det derfor være afgørende at sikre en volumen i indsatsen, der kan gøre det muligt at opbygge erfaring og kompetencer. Det kan fx ske gennem etablering af en afdeling i tilknytning til et tilbud, der i forvejen leverer indsatser til målgruppen på "åbne" afdelinger. Det kan endvidere ske ved at sikre koordinering mellem kommunerne om at anvende tilbuddet samt gennem en geografisk placering, der bedst supplerer den i forvejen eksisterende afdeling på Kofoedsminde.

- 2) Kompetencer: Det er en forudsætning for varetagelse af en højt specialiseret indsats, at leverandørerne har et tilstrækkeligt antal medarbejdere med kompetencer opnået gennem uddannelse og praksiserfaring, som er relevante for indsatserne.

For et tilbud, der skal varetage en sikret afdeling til personer med udviklingshæmning og dom, er det afgørende, at medarbejderne har de rette kompetencer i forhold målgruppens komplekse udfordringer og behov. Den sociale og kriminalpræventive indsats forudsætter kompetencer og erfaringer i forhold til bl.a. målgruppens kognitive vanskeligheder, samtidige psykiske og somatiske lidelser samt sociale forhold.

- 3) Samarbejdsformer: Det er en forudsætning for varetagelse af en højt specialiseret indsats, at hver leverandør bidrager til sammenhængende forløb for borgerne. Det indebærer, at leverandørerne i relevant omfang samarbejder med andre leverandører på tværs af faggrupper og sektorer, som er relevante for borgernes samlede forløb.

For et tilbud, der skal varetage en sikret afdeling til personer med udviklingshæmning og dom, er det afgørende, at der samarbejdes med de relevante aktører om både den sociale og den kriminalpræventive del af indsatsen. Forholdene for personer i målgruppen varetages på tværs af en række instanser, som fx domstolene, rigsadvokaten og statsadvokaterne, kommuner og samråd, og indsatsen skal derudover bl.a. koordineres mellem botilbud, bistandsværger, misbrugsbehandling, psykiatri mv. Det samme gør sig gældende ift. udslusning af borgere til "åbne" afdelinger – evt. hos andre botilbud.

- 4) Vidensdistribution: Det er en forudsætning for varetagelse af en højt specialiseret indsats, at leverandørerne både anvender og bidrager til at udbrede aktuelt bedste viden om faglige tilgange og metoder.

For et tilbud, der skal varetage en sikret afdeling til personer med udviklingshæmning og dom, vil det være afgørende at holde sig opdateret med faglig viden om såvel den sociale som den kriminalpræventive del af indsatsen. Det vil derudover være relevant at etablere eller deltage i faglige netværk med andre leverandører på området, og det vil i særlig høj grad være relevant at etablere faglig sparring med ledelse og medarbejdere på Kofoedsminde.

Social- og Boligstyrelsen ønsker, at beskrivelsen af de faglige forhold adresserer disse parametre i videst muligt omfang. Beskrivelsen skal også forholde sig til, hvordan et nyt tilbud vil arbejde med den vigtige kriminalpræventive indsats. Her kan der fx hentes inspiration i Håndbog om sigtede og domfældte borgere med udviklingshæmning, som bl.a. beskriver konkrete socialpædagogiske indsatser og giver eksempler på, hvordan personalet kan håndtere nogle af de udfordringer, som det forskelligartede regelgrundlag kan medføre. Der gives også eksempler på systematiske metoder til vurdering af risikoen for, at en borger begår ny kriminalitet.

Social- og Boligstyrelsen opfordrer slutteligt til, at der i etableringen af endnu et sikret tilbud/afdeling medtages erfaringer fra Kofoedsminde i forhold til aktuelle udfordringer, herunder f.eks. rekruttering af personale med tilstrækkelige kompetencer.

Finansiering

Af den fornyede behandling skal fremgå et forslag til finansiering af tilbuddet/afdelingen, herunder overvejelser om, hvorvidt man ønsker at etablere et nyt tilbud, eller om man ønsker at etablere en afdeling på et allerede eksisterende tilbud. Det skal også fremgå, om tilbuddet ønskes etableret med objektiv finansiering eller takstfinansiering.

Det er Social- og Boligstyrelsens vurdering, at tilbuddet bør have den samme finansieringsmodel som Kofoedsminde for at forhindre en uhensigtsmæssig incitamentsstruktur.

Tidsperspektiv

Af den fornyede behandling skal der slutteligt fremgå et skøn over det tidsmæssige perspektiv for etablering af tilbuddet/afdelingen.

Social- og Boligstyrelsens vurdering

På baggrund af den opdaterede status, som Social- og Boligstyrelsen modtog i januar 2023, konstaterer Styrelsen, at overbelægningen på Kofoedsminde i nogen grad er imødekommet via etablering af et ekstra antal pladser. I 2020 var der en overbelægning i forhold til det budgetterede pladsantal på 8,2 pct., og i 2021 var der en overbelægning på 15,4 pct. I 2022 faldt overbelægning til 2,5 pct. i forhold til det budgetterede pladsantal⁶.

Social- og Boligstyrelsen konstaterer på baggrund af seneste tilsynsrapport fra Socialtilsyn Øst fra september 2023, at Kofoedsminde, for så vidt angår deres modtagepligt, i perioder ikke har haft tilstrækkelig plads og har måttet tage faciliteter i brug, der ikke var beregnet til formålet.

Herudover konstaterer Styrelsen på baggrund af tilsynsrapporten fra Socialtilsyn Øst, at der har været force majeure-episoder (brand, vandskader mv.), hvor Kofoedsminde ikke har haft de fornødne faciliteter til at genhuse borgerne andet sted på det sikrede område. Socialtilsynet vurderer, at dette ikke har været optimalt for hverken borgere eller medarbejdernes muligheder for at arbejde med borgerne, herunder at yde den rette pædagogiske indsats og trivsel. Region Sjælland, som er driftsherre for Kofoedsminde, forventer at etablere ti ekstra pladser for at kunne imødekomme behovet for sikrede pladser.

Socialtilsynet vurderer, at renoverings- og udbygningsplanerne på Kofoedsminde er både nødvendige og positive. Samtidig konstaterer Styrelsen, at presset på de fysiske rammer på Kofoedsminde er en vedvarende problemstilling, som der på trods af en række tiltag endnu ikke er fundet en langsigtet holdbar løsning på. Dertil kommer, at den aktuelle udbygning på Kofoedsminde ikke løser udfordringerne med en uhensigtsmæssig geografisk placering og den faglige afspecialisering, som Styrelsen har iagttaget over de senere år.

Social- og Boligstyrelsen vurderer på den baggrund, at der fortsat mangler en langsigtet nationalt koordineret løsning på, hvordan der sikres det fornødne udbud af højt specialiserede indsatser til målgruppen. Dette især set i sammenhæng med, at det stigende antal borgere vurderes også at have væsentlige afledte konsekvenser for de faglige rammer. Social- og Boligstyrelsen konstaterer således også, at de faglige forhold samlet set ikke er forbedret, hvorfor Styrelsen vurderer, at Kofoedsminde aktuelt ikke har forudsætningerne for at kunne imødekomme målgruppens behov for en højt specialiseret indsats. I vurderingen er der lagt vægt på en række forskellige parametre, herunder:

- Vikarforbrug
- Sættelse af faglært og ufaglært personale

⁶ Data fra januar til september 2022

- Den kriminalpræventive rehabiliterende indsats.

Vikarforbrug

Af den opdaterede status fremgår, at brugen af eksterne vikarer er steget fra 34 pct. i 2020 til 40 pct. i 2021 og 52 pct. i 2022⁷. Det betyder, at målsætningen i Region Sjællands indsatsplan⁸ om, at forbruget af eksterne vikarer målt i forhold til det samlede antal vikarer og interne fleksible medarbejdere skulle falde til 25 pct. ved udgangen af 2020, ikke er nået.

Det beskrives i den opdaterede status, at stigningen skyldes:

- Udfordringer med at besætte ledige stillinger.
- Voksene efterspørgsel efter pladser – og dermed også behov for flere medarbejdere.
- Voksene antal borgere, der udgør en sikkerhedsrisiko i miljøet - bl.a. grundet den stressbelastning, der følger af anbringelsen.

Det beskrives endvidere, at vikarer ofte anvendes, når en borger udgør en sikkerhedsrisiko, og der af den årsag er brug for ekstra personale. De ekstraordinære indsatser er almindeligvis tidsbegrænset og anvendes af det faste pædagogiske personale til at finde veje i samarbejdet med borgerne, der betyder, at borgeren bliver tryk i miljøet og rummes på en almindelig plads.

Slutteligt beskrives i den opdaterede status, at Kofoedsminde frem til 2019 anvendte vikarer til håndtering af den stigende efterspørgsel, idet udgangspunktet for driften var, at pladstallet skulle nedbringes igen. Det beskrives dog også, at den stigende efterspørgsel var blevet *den nye normal* og ikke kunne håndteres som en midlertidig tendens.

I seneste tilsynsrapport fra september 2023 beskriver Socialtilsyn Øst, at der altid vil være et behov for eksterne vikarer for så vidt angår Kofoedsmindes modtagepligt og hensynet til borgernes og medarbejdernes sikkerhed. Socialtilsynet konstaterer samtidigt, at en andel af de interne vikarstillinger er blevet konverteret til faste stillinger på de forskellige afdelinger, hvilket vurderes at kunne have en positiv effekt for borgerne. Socialtilsynet konstaterer dog også, at denne ændring ikke har nedbragt anvendelsen af eksterne vikarer. Socialtilsynet vurderer, at selvom der er mange eksterne vikarer, der kender de borgere, de er hos, så er der behov for, at antallet af eksterne vikarer nedbringes, og at andelen af fastansatte medarbejdere øges. Dette bl.a. fordi eksterne vikarer ikke kan forventes at have det samme kendskab til beboerne eller målgruppen og heller ikke kan indgå i de daglige pædagogiske strukturer og arbejde på samme måde.

Social- og Boligstyrelsens vurdering

Social- og Boligstyrelsens vurdering af vikarforbruget på Kofoedsminde foretages med udgangspunkt i, at borgere med udviklingshæmning og dom med behov for anbringelse i sikret afdeling har behov for en højt specialiseret indsats, som har til formål både at modvirke tilbagefald i kriminalitet samt på længere sigt at understøtte borgerens udvikling hen mod et liv uden kriminalitet⁹. Ifølge Håndbog om sigtede og domfældte borgere med udviklingshæmning beror den samlede indsats på viden om den anbragte borgers aktuelle behov for støtte og omsorg, borgerens ressourcer, kompetencer og udviklingspotentiale¹⁰. Det stiller særlige krav både til medarbejdernes kompetencer, herunder uddannelse og erfaring, normeringen på tilbuddet samt kendskabet til den enkelte borgers funktionsniveau.

På Kofoedsminde ses et stigende og vedvarende højt forbrug af eksterne vikarer. Social- og Boligstyrelsen anerkender, at det i en periode kan være nødvendigt for tilbud at benytte eksterne vikarer, f.eks. til at løfte specialiserede opgaver. Social- og Boligstyrelsen vurderer

⁷ Data fra januar til september 2022

⁸ Opfølgning på drifts- og udviklingsaftale 2021 for Socialområdet (2021). Region Sjælland

⁹ Central udmelding for borgere med udviklingshæmning og dom med behov for anbringelse i sikret afdeling (2019). Socialstyrelsen

¹⁰ Håndbog om sigtede og domfældte borgere med udviklingshæmning. Lovregler og kriminalpræventive sociale indsatser (2021). Socialstyrelsen

dog, at omfanget af vikarforbruget og det faktum, at der er tale om en vedvarende problemstilling, forringer Kofoedsminde's muligheder for at imødekomme borgernes behov for en højt specialiseret indsats, ligesom det forhindrer opbygning og vedligeholdelse af den fornødne specialisering over tid.

Et højt forbrug af eksterne vikarer udfordrer således sammenhængskraften i forhold til at kunne omsætte og fastholde nødvendig viden om målgruppen og den enkelte borgers behov for særlige indsatser. Det kan desuden være vanskeligt at tilpasse de daglige indsatser til det funktionsniveau, borgerne befinder sig på, da eksterne vikarer, som beskrevet i seneste tilsynsrapport, ikke kan forventes at have samme kendskab til beboerne eller målgruppen. Praksis risikerer derved at blive uensartet, særligt i de perioder, hvor en borger udgør en sikkerhedsrisiko, og hvor kendskabet til den enkelte borgers funktionsniveau er en afgørende faktor for indsatsen.

Et højt forbrug af eksterne vikarer indebærer derudover, at udvikling, kvalificering og implementering af fælles faglige tilgange til borgerne samt implementering af ny viden vanskeliggøres, jf. afsnittet "Den kriminalpræventive rehabiliterende indsats".

Sammensætning af faglært og ufaglært personale

Af den opdaterede status fremgår, at fordelingen mellem faglært og ufaglært personale har været stabilt i perioden fra 2020 til 2022. Det betyder dog samtidigt, at det fortsat kun er ca. halvdelen af medarbejderne på Kofoedsminde, der har en faglig uddannelse, og at målsætningen i Region Sjællands indsatsplans om, at 60 pct. af de ledige stillinger bliver besat af ansøgere med en faglig uddannelse, ikke er nået, da 49 pct. af de opslåede stillinger blev besat af faguddannet personale i 2020, mens det i 2021 var 55 pct. og i 2022 var 48 pct.¹¹

Kofoedsminde har – som det øvrige socialområde – vanskeligt ved at rekruttere nye medarbejdere. Det beskrives i den opdaterede status, at Kofoedsminde arbejder målrettet med at ansætte medarbejdere med faglig uddannelse, og at Regionsrådet i Region Sjælland både i Budgetaftale 2020 og Budgetaftale 2023 har besluttet at give henholdsvis ti og fem uddannede medarbejdere på Kofoedsminde en meritpædagoguddannelse.

I seneste tilsynsrapport konstaterer Socialtilsyn Øst, at Kofoedsminde fortsat arbejder aktivt på at øge andelen af uddannede medarbejdere, men at en bestående udfordring er mulighederne for at tiltrække sådanne. Kofoedsminde har dog i 2023 for første gang i flere år oplevet en stigning i antallet af uddannede pædagogiske ansøgere til ledige stillinger. Socialtilsynet konstaterer også, at Kofoedsminde arbejder med intern opkvalificering, hvor nogle medarbejdere tilbydes pædagoguddannelsen, samtidig med at de fortsat er tilknyttet Kofoedsminde, mens andre medarbejdere tilbydes uddannelsen som pædagogisk assistent. I 2023 har Kofoedsminde fået internt uddannet ni medarbejdere til at blive pædagogiske assistenter og ti medarbejdere til at tage pædagoguddannelsen. Socialtilsynet vurderer dog samtidigt, at Kofoedsminde skal have flere pædagoger ansat, så andelen øges mellem de forskellige faggrupper, hvilket Socialtilsynet konstaterer, at Kofoedsminde arbejder aktivt på at opfylde.

Social- og Boligstyrelsens vurdering

Social- og Boligstyrelsens vurdering af sammensætningen af faglært og ufaglært personale på Kofoedsminde foretages med udgangspunkt i, at borgere, der får en foranstaltningsdom til anbringelse i sikret afdeling¹², typisk er voksne med udviklingshæmning i let til middelsvær grad samt borgere, der vurderes at ligge i den nederste del af normalområdet. Det vil sige borgere,

¹¹ Data fra januar til september 2022

¹² Domstype 1 eller 2. Borgere med domstype 2 skal placeres på en "åben" afdeling – enten på Kofoedsminde eller et andet botilbud. Borgeren kan først derefter overføres til en sikret afdeling, såfremt der foreligger begrundet mistanke om, at borgeren vil begå ny kriminalitet inden for dommens afgørelse. Afgørelsen om overflytning træffes af borgerens handlekommune på baggrund af dialog med ledelsen på det botilbud, hvor borgeren bor.

som har en forsinket kognitiv udvikling kombineret med andre komplekse problemstillinger¹³. Borgerne har typisk begået kriminalitet af særlig personfarlig karakter, som fx voldtægt, seksuelle overgreb mod og krænkelser af mindreårige, røveri, brandstiftelse, drab eller forsøg på drab. Der foreligger samtidig en vurdering af, at borgerne er udtalt farlige med behov for at være under den konstante overvågning, som en sikret afdeling indebærer¹⁴.

Den højt specialiserede indsats, som kan imødekomme målgruppernes særlige behov, er bl.a. karakteriseret ved at kræve særlig viden og kompetencer¹⁵. Det stiller krav til, at medarbejderne bl.a. har relevante uddannelsesmæssige kompetencer, herunder bred teoretisk og metodisk indsigt og erfaring i anvendelsen af dem.

På Kofoedsminde ses en fordeling mellem faglærte og ufaglærte medarbejdere på ca. 50 pct. Social- og Boligstyrelsen vurderer, at det i betydelig grad påvirker Kofoedsmindes muligheder for at sikre, at de kompetencer, som er relevante i en højt specialiseret indsats, er til rådighed i et nødvendigt omfang og dermed kan indgå i den konkrete borgerrettede del af indsatsen. Det er også Styrelsens vurdering, at der forestår en vedvarende opkvalificeringsopgave, der ikke i fornødent omfang tilgodeses alene med merituddannelse af enkelte medarbejdere, da så stor en andel ufaglærte medarbejdere gør det vanskeligt at udvikle og fastholde et solidt og udviklingsorienteret fagligt miljø, som er afgørende for at kunne levere højt specialiserede indsatser i forhold til borgernes komplekse problemstillinger.

Problemstillingen kommer bl.a. til udtryk i nogle af de VISO-forløb, som har været iværksat på Kofoedsminde igennem årene, og hvor VISO har erfaret, at nogle af de ufaglærte medarbejdere på Kofoedsminde mangler basal pædagogisk faglig viden om såvel målgruppen som de kombinationsproblematikker, som er forventelige for borgere anbragt på Kofoedsminde. Det kan betyde, at de udredningsresultater, som VISO leverer, ikke i tilstrækkeligt omfang bliver anvendt og operationaliseret i praksis.

Social- og Boligstyrelsen vurderer, at Kofoedsminde vedvarende vil have udfordringer med at opbygge og implementere viden, da udbuddet af faglært arbejdskraft på Lolland, ifølge Kofoedsminde selv, er begrænset inden for en række social- og sundhedsmæssige uddannelsesområder¹⁶. Problemstillingen skærpes også af, at Kofoedsminde over tid opretter flere pladser for at kunne imødekomme behovet.

Den kriminalpræventive rehabiliterende indsats

Af den opdaterede status fremgår det, at Kofoedsmindes hovedfokus i den kriminalpræventive indsats er via det pædagogiske arbejde at støtte den anbragte borger og forebygge ny kriminalitet. Det beskrives også, at fornyet kriminalitet under ophold på Kofoedsminde (vold, trusler, hashsalg m.m.) søges begrænset og altid politianmeldes, ligesom Kofoedsminde aktivt arbejder for at skabe en fremtid uden kriminalitet for borgerne.

Herudover beskrives, at Kofoedsminde arbejder med at motivere, støtte og hjælpe borgerne til en tilværelse uden kriminalitet, når dommen ophæves, og at udgang i den henseende spiller en stor rolle. Det beskrives, at Kofoedsminde er i tæt dialog og samarbejde med Statsadvokaten, der har medvirket til, at flere beboere kan afprøves med udgange under Statsadvokatens kompetence – men fortsat med et højt sikkerhedsniveau. Dette er ifølge den opdaterede status centralt, da udgange er et vigtigt skridt i forhold til ændring af domstype, således at dom til anbringelse på sikret institution ikke opretholdes i længere tid og i videre omfang end nødvendigt.

¹³ Domfældte udviklingshæmmede – Data og fortællinger (2018). Psykiatri og Social. Region Midtjylland

¹⁴ Håndbog om sigtede og domfældte borgere med udviklingshæmning. Lovregler og kriminalpræventive sociale indsatser (2021). Socialstyrelsen

¹⁵ Central udmelding for borgere med udviklingshæmning og dom med behov for anbringelse i sikret afdeling (2019). Socialstyrelsen

¹⁶ Det fremgår af Kofoedsmindes spørgeskema besvaret i forbindelse med afrapporteringerne på den centrale udmelding i 2020

Samtidigt beskrives i den opdaterede status, at den socialpædagogiske indsats med et kriminalitetspræventivt sigte understøttes af, at Kofoedsminde har mulighed for at ansøge om finansiering af ekstra bemanning. Ansøgning om tillægssydelse er ifølge den opdaterede status et vigtigt element i den socialpædagogiske og kriminalpræventive indsats, da medarbejderne og afdelingens ledelse har mulighed for at ændre tilrettelæggelse af arbejdet omkring borgeren. For disse borgere er det en vigtig del af den kriminalpræventive indsats, at borgerne ikke skærmes, men fortsat er en del af fællesskabet på afdelingen, hvilket muliggøres via ekstra personale.

Kofoedsminde rummer dog også borgere, hvor muligheden for et skærmet tilbud (særlig sikret plads) forebygger, at ny alvorlig kriminalitet gentager sig. Her ses den kriminalpræventive indsats, ifølge den opdaterede status, ved, at borgerne placeres i meget definerede og faste rammer i et enkeltmandstilbud.

Slutteligt beskriver den opdaterede status, at Kofoedsminde i en lang årrække har arbejdet på at skabe en fælles socialpædagogisk praksis kaldet Fælles Praksis, som bygger på alt fra et fælles værdigrundlag over primære faglige tilgange på stedet til konkrete metoder og redskaber i indsatsen. Den opdaterede status beskriver, at Fælles Praksis siden 2019 systematisk er blevet fulgt og evalueret af en gruppe forskere fra DEFACTUM i samarbejde med psykolog Trine Uhrskov, der har gennemført en række interviews med beboerne på Kofoedsminde med brug af en visuel interviewguide. Evalueringen konkluderer bl.a., at potentialet i Fælles Praksis er blevet underbygget, og at visse komponenter i Fælles Praksis er kommet langt i evalueringsperioden¹⁷.

I seneste tilsynsrapport konstaterer Socialtilsynet, at Fælles Praksis 2.0 generelt vurderes positivt af medarbejderne ift. arbejdet med borgerne, og Socialtilsynet vurderer fortsat, at Fælles Praksis 2.0 er en velegnet faglig tilgang med konkrete pædagogiske metoder og værktøjer, der er relevante og meningsfulde for målgruppen og for de borgere, der er på Kofoedsminde. Det beskrives desuden i tilsynsrapporten, at Fælles Praksis 2.0 snart er introduceret på alle Kofoedsmindes afdelinger. Introduktionen er første fase, hvorefter der følger en periode med implementering og forankring samt opfølgning på, hvordan den enkelte afdeling har arbejdet med modellen.

Social- og Boligstyrelsens vurdering

Social- og Boligstyrelsens vurdering af den kriminalpræventive rehabiliterende indsats på Kofoedsminde foretages med udgangspunkt i den beskrivelse, som fremgår af Håndbog om sigtede og domfældte borgere med udviklingshæmning¹⁸. Heri er det beskrevet, at formålet med den kriminalpræventive sociale indsats er at støtte den anbragte borger, både på det generelle plan og specifikt i forhold til at forebygge ny kriminalitet, således at dommen ikke opretholdes i længere tid og i videre omfang end nødvendigt¹⁹. Et andet væsentligt formål med den kriminalpræventive sociale indsats er at støtte borgeren i at kunne leve et liv uden kriminalitet, når dommen ophæves.

Ifølge håndbogen er den socialpædagogiske indsats en integreret del af den kriminalpræventive indsats. Herudover beskrives, at der som regel vil være behov for at iværksætte specifikke og målrettede indsatser for at forebygge, at den anbragte begår ny kriminalitet. Den samlede kriminalpræventive rehabiliterende indsats forudsætter derved, at medarbejderne har de rette

¹⁷ Fælles Praksis på Kofoedsminde (2022). DEFACTUM

¹⁸ Håndbog om sigtede og domfældte borgere med udviklingshæmning. Lovregler og kriminalpræventive sociale indsatser (2021). Socialstyrelsen

¹⁹ Ombudsmandens temarapport fra 2020 om Dømte personer med udviklingshandicap beskriver også, at det kan have betydning for, hvor længe en foranstaltningsdom bør opretholdes, om der er risiko for, at den dømte begår yderligere kriminalitet. Det kan således have betydning for varigheden af foranstaltningsdommen, om der er iværksat en socialpædagogisk indsats med fokus på at opnå færdigheder, så den dømte kan undgå at begå ny kriminalitet, og om resultatet af denne indsats er dokumenteret

specialiserede kompetencer, herunder en bred teoretisk og metodisk indsigt med viden omkring borgernes komplekse, sammensatte og specifikke problemstillinger, der kan vanskeliggøre såvel vurderingen af det konkrete behov for en kriminalpræventiv indsats som planlægningen og udførelsen af den.

På Kofoedsminde ses et fokus på at få skabt en fælles socialpædagogisk praksis, som bedst muligt udvikler beboerens evne til at mestre både affekt og sit liv²⁰. Social- og Boligstyrelsen vurderer dog, at selvom intentionen om at implementere det såkaldte projekt Fælles Praksis er et skridt i den rigtige retning, så er mulighederne for at indfri potentialet i det nye faglige ståsted udfordret af de grundlæggende problemer med at rekruttere uddannet personale og nedbringe vikarforbruget.

I DEFACTUMs evaluering af Fælles Praksis beskrives bl.a., at én af forudsætningerne for at kunne lykkes med implementering og fastholdelse af indsatsen er, at der rundt omkring i organisationen findes viden om både socialpædagogiske metoder og målgrupper. Social- og Boligstyrelsen vurderer, at andelen af ufaglærte medarbejdere på Kofoedsminde indikerer, at denne forudsætning for implementering ikke er til stede på nuværende tidspunkt, ligesom Styrelsen vurderer, at det høje forbrug af eksterne vikarer udgør en udfordring, i forhold til at medarbejderne på afdelingerne skal fungere som "drivere" af den faglige udvikling – en udvikling, som eksterne vikarer kan have vanskeligt ved at bidrage til og kvalificere, da de ikke på samme måde som de faste medarbejdere kender borgerne og de faglige tilgange, rutiner, procedurer mv.

På baggrund af DEFACTUMs evaluering konstateres det, at selvom visse af komponenterne i Fælles Praksis er kommet langt i evalueringsperioden, herunder særligt beboerudviklingssamtalerne, så er de forventede generelle organisatoriske effekter dog ikke indtruffet. Det indbefatter fx en forventet øget medarbejdertrivsel samt et faldende sygefravær og forbrug af viktimer, ligesom der heller ikke kan påvises en nedadgående tendens for de BVC-vurderinger²¹, hvor beboere er vurderet i høj risiko for at udøve vold.

Herudover vurderer Social- og Boligstyrelsen, at Kofoedsmindes høje andel af eksterne vikarer sammenholdt med den høje andel af ufaglærte medarbejdere samlet set kan vanskeliggøre arbejdet med den kriminalpræventive rehabiliterende indsats. Dette er bl.a., fordi det kræver grundlæggende pædagogisk viden at kunne læse og forstå de beskrivelser, der foreligger af borgerne, og få det omformuleret til en målrettet pædagogisk indsats, som indbefatter vurdering af og stillingtagen til, hvor meget og hvordan en borger forstår og kan indgå i arbejdet sammen med personale omkring faren for recidiv.

Social- og Boligstyrelsen vurderer på den baggrund, at presset på Kofoedsminde bør aflastes, så det bliver muligt for Kofoedsminde at arbejde kompetent med den kriminalpræventive rehabiliterende indsats, som kan have betydning for, hvorvidt nogle borgere har ophold på Kofoedsminde i længere tid end nødvendigt.

Samlet vurdering

Social- og Boligstyrelsen vurderer, at der er behov for at sikre forsyningen og den faglige bæredygtighed af højt specialiserede indsatser til målgruppen gennem etablering af yderligere et tilbud/afdeling med sikrede pladser.

Det er Styrelsens vurdering, at den geografiske placering af et yderligere tilbud/afdeling bør være i Vestdanmark, bl.a. for at sikre et nærhedsprincip, som i højere grad kan understøtte de vstdanske borgeres mulighed for at bevare kontakten til deres netværk, samt for at understøtte de vstdanske kommunernes personrettede tilsynspligt, deltagelse i handleplansmøder, besøg ud over handleplansmøder o.l.

²⁰ Fælles Praksis 2.0 (2019). Kofoedsminde

²¹ BVC står for Brøset Violence Checklist, som er et redskab, der anvendes til risikovurderinger

Social- og Boligstyrelsens vurderer, at oprettelsen af et yderligere tilbud/afdeling til målgruppen vil kunne imødegå den centrale udmeldings beskrevne udfordringer. Et yderligere tilbud/afdeling vil således kunne aflaste presset på Kofoedsminde og give bedre vilkår for at rekruttere et tilstrækkeligt antal faglærte medarbejdere – og i forlængelse deraf reducere brugen af eksterne vikarer, så borgerne i målgruppen kan få en højt specialiseret indsats, som modsvarer deres behov. Et mindre antal borgere vil desuden mindske belastningen på de fysiske rammer, ligesom et ekstra tilbud/afdeling vil kunne medvirke til vidensdeling og -udvikling af kvalificerede indsatser og tilgange til målgruppen mellem de to sikrede tilbud, så der kan sikres et fagligt solidt og udviklingsorienteret miljø omkring den specifikke målgruppe.

Social- og Boligstyrelsen har i vurderingen lagt vægt på Kofoedsmindes stigende og vedvarende høje vikarforbrug samt en høj andel af ufaglærte medarbejdere, som har betydning for de faglige rammer og muligheden for at arbejde kompetent med den kriminalpræventive og rehabiliterende indsats.

Der er i vurderingen også lagt vægt på, at behovet for sikrede pladser er vokset over tid, og at der siden udsendelsen af den centrale udmelding i 2019 ikke er sket forbedringer, som betrykker Social- og Boligstyrelsen i, at Kofoedsminde fortsat alene er i stand til at imødekomme behovet på landsplan og samtidig udvikle og opretholde den høje specialisering/de højt specialiserede kompetencer, der er behov for i indsatsen til målgruppen.

Social- og Boligstyrelsen bemærker afslutningsvis, at nogle kommuner i afrapporteringerne på den centrale udmelding har præsenteret etableringen af et yderligere tilbud i Vestdanmark som et løsningsforslag på de beskrevne problemstillinger. Herudover viser afrapporteringerne på den centrale udmelding, at der er et betydeligt behov for sikrede pladser til borgere med udviklingshæmning og dom blandt kommunerne i de vstdanske regioner. Det er Social- og Boligstyrelsens vurdering, at fordelingen ikke vil have ændret sig væsentligt i perioden fra 2019 og frem til i dag, idet borgerne har ophold på Kofoedsminde i en længere årrække²².

²² Ifølge den opdaterede status har borgere med udviklingshæmning og domstype 1 en gennemsnitlig opholdslængde på 8,2 år, mens borgere med udviklingshæmning og domstype 2 har en gennemsnitlig opholdslængde på 6 år.

Social- og Boligstyrelsen
Edisonsvej 1
5000 Odense C
Tlf.: 72 42 37 00

www.sbst.dk